

Εθνικός Χωροταξικός Σχεδιασμός για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Περίληψη: Από την ευρωπαϊκή πολιτική για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) απορρέουν υποχρεώσεις για τη χώρα μας. Το σχέδιο Κοινής Υπουργικής Απόφασης με το οποίο θεσπίζεται Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ, συμβάλλει στην υλοποίηση των ανωτέρω υποχρεώσεων. Τονίζεται η χρησιμότητα του νέου θεσμικού πλαισίου και επισημαίνονται δύο εκ των προτάσεων του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης: α) παροχή κινήτρων στα νησιά για αύξηση της παραγωγής αιολικής ενέργειας και β) τροποποίηση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου για την χρήση της ηλιακής ενέργειας σε κλίμακα οικιακής οικονομίας.

1. Η Ευρωπαϊκή πολιτική

Βασική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί η ανάπτυξη των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ)¹. Ο στόχος αυτός εντάσσεται σε ευρύτερους στόχους και πολιτικές της Ε. Ένωσης και ειδικότερα στην προστασία του περιβάλλοντος και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού και στη σταδιακή απεξάρτηση της Ε. Ένωσης από εισαγόμενα ορυκτά καύσιμα, καθώς και στην τόνωση της ανταγωνιστικότητάς της στην παγκόσμια αγορά ενέργειας.

Για την υλοποίηση των ανωτέρω πολιτικών επιλογών η Ε. Ένωση υιοθέτησε το 2001 την Οδηγία 2001/77², η οποία έθεσε ως στόχο έως το έτος 2010, το 22,1% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας στην Ε. Ένωση να προέρχεται από ΑΠΕ. Ο Νόμος 3468/2006³ «Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και συμπαραγωγή ηλεκτρισμού και θερμότητας υψηλής απόδοσης και λοιπές διατάξεις» συγκεκριμενοποιεί για τη χώρα μας το ποσοστό συμμετοχής της στην ευρωπαϊκή παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ. Έως το έτος 2010, το 20,1% της συνολικής κατανάλω-

Δρ. Αγγελική Καλλία - Αντωνίου

Δικηγόρος, Μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, Μέλος του ΔΣ του Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης, Γενικός Γραμματέας της ΜΚΟ Inten-Synergy

σης ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα πρέπει να προέρχεται από ΑΠΕ.

Τον Μάρτιο του 2007, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, με απόφασή του⁴, βασιζόμενο στα νέα δεδομένα και στον ευρωπαϊκό «Χάρτη πορείας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας»⁵, ο οποίος υιοθετήθηκε από την Ε. Επιτροπή το 2006, θέτει ως στόχο έως το έτος 2020, το 20% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας στην Ε. Ένωση να προέρχεται από ΑΠΕ.

Παράλληλα η Ε. Επιτροπή υιοθέτησε το 2007, Ανακοίνωση με τίτλο «Περιορισμός της αλλαγής του κλίματος του πλανήτη σε αύξηση της θερμοκρασίας κατά 2°C - Η πορεία προς το 2020 και μετέπειτα»⁶. Η Ανακοίνωση αυτή θέτει επικαιροποιημένους στόχους για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου του Κιότο. Η Ελλάδα, η οποία από το έτος 2002 κύρωσε το Πρωτόκολλο του Κιότο με τον Νόμο

1. <http://europa.eu/scadplus/leg/el/s14004.htm>.
2. EE L 283, 27.10.2001, <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l27035.htm>.
3. ΕτΚ 129/Α/27.6.2006.
4. 8-9 Μαρτίου 2007.
5. COM (2006)848.
6. COM(2007) 2, 10.1.2007, <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l28188.htm>.

3017/2002⁷, και εκπόνθησε το 2003 το Δεύτερο Εθνικό Πρόγραμμα Μείωσης Εκπομπών, ΠΥΣ 5/27.2.2003⁸, έχει αναλάβει την υποχρέωση συγκράτησης της αύξησης των αερίων εκπομπών της, που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, για την χρονική περίοδο 2008-2012, στο +25%, σε σχέση με τις εκπομπές βάσης.

Οι ανωτέρω ευρωπαϊκοί και εθνικοί στόχοι συμπληρώνονται από την προώθηση των βιοκαυσίμων και την εξοικονόμηση ενέργειας.

Ειδικότερα η Οδηγία 2003/30⁹, θέτει ως στόχο έως το έτος 2020, το ποσοστό βιοκαυσίμων, στην συνολική κατανάλωση καυσίμων μεταφορών, να αντιπροσωπεύει ποσοστό τουλάχιστον 10%. Έως το έτος δε 2020, να επιτευχθεί εξοικονόμηση της συνολικής κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας σε ποσοστό τουλάχιστον 20%. Η υλοποίηση του στόχου αυτού συνεπάγεται ότι μέχρι το 2020 η Ε. Ένωση θα χρησιμοποιεί 13% λιγότερη ενέργεια από ότι σήμερα, θα εξοικονομεί ετησίως 100 δις € και θα εκπέμπει 780 τόνους CO₂ λιγότερο.

2. Το νέο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο χωροθέτησης έργων ΑΠΕ

Η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού αποτελεί βασικό πρόβλημα στη γενικότερη αναπτυξιακή πολιτική της χώρας μας. Μέχρι σήμερα, ελλείπει χωροταξικού σχεδιασμού, η χωροθέτηση των εγκαταστάσεων ΑΠΕ έχει αντιμετωπισθεί στο πλαίσιο των διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης των σχετικών έργων¹⁰.

Η διαδικασία αυτή δεν καθιέρωνε γενικά κριτήρια χωροθέτησης έργων ΑΠΕ και δεν διασφάλιζε ένα κοινό πλαίσιο χωρικής οργάνωσης των έργων με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά όπως: α) η φυσιογνωμία και οι χωροταξικές ιδιαιτερότητες των επιμέρους ενοτήτων του ελληνικού χώρου, β) οι επιμέρους κατηγορίες των έργων ΑΠΕ, γ) οι ειδικές ανάγκες ανάπτυξης, προστασίας και διαφύλαξης συγκεκριμένων περιοχών και ευπαθών οικοσυστημάτων.

Ο Νόμος 2742/1999 «Περί Χωροταξικού Σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης»¹¹ αναθέτει στο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ, να εξειδικεύσει και να συμπληρώσει τις κατευθύνσεις που θέτει το γενικό πλαίσιο.

Το ειδικό χωροταξικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ¹², όπως και τα λοιπά ειδικά χωροταξικά πλαίσια που αφορούν π.χ. την βιομηχανία, τον τουρισμό, τους ορεινούς όγκους, τις παράκτιες περιοχές, καταρτίσθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ, ως σχέδιο Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΚΥΑ), σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία. Το σχέδιο ΚΥΑ συνοδεύε-

ται από συγκεκριμένο πρόγραμμα δράσης, εγκρίνεται με απόφαση της Επιτροπής Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον τομέα Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Η ευθύνη για την παρακολούθηση και αξιολόγηση τήρησης των βασικών επιλογών, προτεραιοτήτων και κατευθύνσεων του σχεδίου παραμένει στο ΥΠΕΧΩΔΕ.

Τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) προβλέπεται ότι αναθεωρούνται ανά πενταετία, εφόσον βέβαια προκύπτει τέτοια ανάγκη.

Το ειδικό χωροταξικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ καθορίζει τις βασικές κατευθύνσεις και τους βασικούς κανόνες για τη χωροθέτηση έργων ΑΠΕ στο σύνολο του εθνικού χώρου, ώστε εκ των προτέρων οι αδειοδοτούσες αρχές και οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να γνωρίζουν:

α) τις κατηγορίες περιοχών στις οποίες αποκλείεται, εν όλω ή εν μέρει, η χωροθέτηση έργων ΑΠΕ, β) τις κατάλληλες περιοχές για την υποδοχή των ΑΠΕ, γ) τις ειδικότερες ανά κατηγορία ΑΠΕ χωροταξικές προϋποθέσεις εγκατάστασης, ιδίως σε συνάρτηση με τη φυσιογνωμία, τη φέρουσα ικανότητα και το περιβάλλον των περιοχών εγκατάστασης.

Ως ΑΠΕ δε, ορίζονται οι μη ορυκτές ανανεώσιμες πηγές ενέργειας όπως η αιολική, η ηλιακή, η προερχόμενη από κύματα, η παλιρροϊκή, η προερχόμενη από βιομάζα, η εκλούμενη από τα αέρια των ΧΥΤΑ και των εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού, η προερχόμενη από βιοαέρια, η γεωθερμική και η υδραυλική.

Σημειώτεον ότι το ειδικό χωροταξικό για τις ΑΠΕ αναφέρεται στην χωροθέτηση ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ και επικεντρώνεται στην αιολική ενέργεια.

Στοχεύει στον εντοπισμό, με βάση τα στοιχεία του αιολικού δυναμικού της χώρας, των κατάλληλων περιοχών που θα επιτύχουν την **μεγαλύτερη χωρική συγκέντρωση** των αιολικών εγκαταστάσεων, την επίτευξη **οικονομικών κλίμακας** στα απαιτούμενα δίκτυα, καθώς και την δημιουργία βιώσιμων εγκαταστάσεων, **αρμονικά ενταγμένων στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον και στο τοπίο.**

7. ΕτΚ 117/Α/30.5.2002.

8. ΕτΚ 58/Α/5.3.2003.

9. ΕΕ L 123, 17.05.2003, <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l21061.htm>

10. Βλ. σχετικά Γ. Γιαννακούρου, Κ. Μενουδάκος, Λ. Βασενχόβεν «Ο χωροταξικός σχεδιασμός στην Ελλάδα - Νομικό πλαίσιο και εφαρμογή στην πράξη», Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 2008.

11. ΕτΚ 207/Α, 7.10.1999.

12. www.minenv.gr

Ο εθνικός χώρος διακρίνεται σε τέσσερις κατηγορίες βάσει του αιολικού δυναμικού, καθώς και βάσει χωροταξικών και περιβαλλοντικών κριτηρίων, ήτοι την Ηπειρωτική χώρα και Εύβοια, την Αττική ως ειδική κατηγορία του ηπειρωτικού χώρου, τα κατοικημένα Νησιά Ιονίου, Αιγαίου και Κρήτη και τέλος τους υπεράκτιους χώρους και τις ακατοίκητες νησίδες.

Η Ηπειρωτική χώρα διακρίνεται σε Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας (ΠΑΠ) και σε Περιοχές Αιολικής Καταλληλότητας (ΠΑΚ).

Οι ΠΑΠ (αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΙΙ) διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα για την εγκατάσταση αιολικών σταθμών.

Περιοχές Αιολικής Καταλληλότητας (ΠΑΚ) είναι όλοι οι ΟΤΑ της ηπειρωτικής χώρας που δεν είναι Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας (ΠΑΠ) και κρίνονται ως ενεργειακά αποδοτικές από τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ), (Ν 3468/2006 άρθ. 3 παρ. 1.δ).

Η χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων απαγορεύεται σε ορισμένες κατηγορίες περιοχών, ιδιαίτερα δε σε διατηρητέα μνημεία μείζονος σημασίας (Ν 3028/2002¹³ άρθ. 50 παρ. 5β), σε οριοθετημένες αρχαιολογικές ζώνες προστασίας (Ν 1892/1991¹⁴, άρθ. 1, Ν 3028/2002), σε περιοχές απολύτου προστασίας της φύσης (Ν 1650/1986¹⁵ άρθ. 19 παρ. 1 και 2 και άρθ. 21), σε υγρότοπους διεθνούς σημασίας, σε οικότοπους προτεραιότητας - Δίκτυο Natura 2000 (Απόφαση 2006/613¹⁶), εντός σχεδίων πόλεων και ορίων οικισμών προ του 1923, ή κάτω των 2000 κατοίκων, σε οριοθετημένες λατομικές περιοχές και μεταλλευτικές ζώνες και σε ακτές κολύμβησης. Μέσα σε ζώνες ειδικής προστασίας (Οδηγία 79/409, για την διατήρηση των αγρίων πτηνών¹⁷) επιτρέπεται η χωροθέτηση μόνο ύστερα από σύνταξη ορνιθολογικής μελέτης, σύμφωνα με τους περιορισμούς που θέτει η Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων.

Ειδικά κριτήρια χωροθέτησης αιολικών μονάδων καθορίζονται επίσης για το θαλάσσιο χώρο και τις ακατοίκητες νησίδες (άρθ. 10), την ηπειρωτική χώρα (άρθ. 7), το νησιωτικό χώρο (άρθ. 8), όπου το μέγιστο επιτρεπόμενο ποσοστό κάλυψης εδαφών από αιολικές εγκαταστάσεις στους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ, δεν μπορεί να υπερβαίνει το 4% της έκτασης ανά ΟΤΑ, την Αττική (άρθ. 9), όπου το μέγιστο επιτρεπόμενο ποσοστό κάλυψης εδαφών από αιολικές εγκαταστάσεις στους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ, δεν μπορεί να υπερβαίνει το 8% της έκτασης ανά ΟΤΑ.

Ειδικά όσον αφορά τα **Μικρά Υδροηλεκτρικών Έργα (ΜΥΗΕ)** ρυθμίζεται η χωροθέτησή τους. Ως περιοχές που διαθέτουν **υδατικά διαμερίσματα με μεγάλη πυκνότητα εκμεταλλεύσιμου δυναμικού** αναφέρονται η Ήπειρος, η Δ.

Στερεά Ελλάδα, η Α. Μακεδονία, η Θράκη και η Β. Πελοπόννησος (άρθ. 12 και 13).

Παράλληλα καθορίζονται οι **περιοχές αποκλεισμού χωροθέτησης ΜΥΗΕ** που είναι αντίστοιχες αυτών των αιολικών σταθμών (άρθρα 14 και 15), ενώ τέλος καθορίζονται τα **κριτήρια για την εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας των Υποδοχέων** (άρθ. 15).

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό από περιβαλλοντικής πλευράς ότι πρέπει να εξασφαλίζεται η **ελάχιστη οικολογική παροχή**, καθώς και ότι η λειτουργία των ΜΥΗΕ συνδέεται με την εφαρμογή της **Οδηγίας Πλαίσιο για τα νερά (2000/60)**¹⁸.

Τα τελευταία άρθρα της ΚΥΑ για το ειδικό χωροταξικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ, αναφέρονται στην **χωροθέτηση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης ηλιακής ενέργειας** (άρθ. 17), **ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο** (άρθ. 18), **εγκαταστάσεις εκμετάλλευσης γεωθερμικής ενέργειας** (άρθ. 19) και **νέων μορφών ΑΠΕ** (άρθ. 20).

Το σχέδιο ΚΥΑ συνοδεύεται από Πρόγραμμα Δράσης το οποίο καθορίζει τα μέτρα και τις δράσεις που απαιτούνται για την υλοποίησή της η χρηματοδότηση των οποίων θα γίνει κυρίως από το **ΕΣΠΑ 2007-2013**¹⁹.

3. Συμπεράσματα - Προτάσεις

Στον ενεργειακό σχεδιασμό της χώρας πρέπει να ληφθεί υπόψη το επίπεδο ηλιοφάνειας και το αιολικό της δυναμικό. Συνεπώς η ανάπτυξη των ΑΠΕ στην Ελλάδα έπρεπε ήδη να αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του ενεργειακού της σχεδιασμού. Αν ληφθεί υπόψη, ότι σήμερα, σύμφωνα με τα στοιχεία του Κέντρου Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΚΑΠΕ)²⁰, η μέση χρονική διάρκεια αδειοδότησης ξεπερνά τα 2 χρόνια και ότι μόνο το 40% των αιτήσεων για άδεια παραγωγής ΑΠΕ εγκρίνονται, τότε καθίσταται πρόδηλο πόσο ευεργετική για τις ΑΠΕ είναι η υιοθέτηση του Εθνικού Χωροταξικού Σχεδιασμού.

13. Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, ΕτΚ Α' 153/28.6.2002.

14. Για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη και άλλες διατάξεις, ΕτΚ Α' 101/31.7.1990.

15. Για την προστασία του περιβάλλοντος, ΕτΚ Α' 160/16.10.1986.

16. EEL259,21.9.2006 http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=el&type_doc=Decision&andoc=2006&nu_doc=613.

17. EE L 103, 25.4.1979, <http://europa.eu/scadplus/leg/el/vb/l28046.htm>.

18. EE L 317 22.12.2000, <http://europa.eu/scadplus/leg/el/vb/l28002b.htm>

19. www.espa.gr.

20. www.cres.gr.

Από τις προτάσεις των Φορέων που συμμετέχουν στο γνωμοδοτικό όργανο «Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης», επισημαίνονται οι ακόλουθες δύο:

1. Σύμφωνα με τον ειδικό χάρτη του αιολικού δυναμικού της χώρας, που εκπονήθηκε από τη ΡΑΕ²¹, τα νησιά κατατάσσονται στις πλέον κατάλληλες περιοχές ανάπτυξης αιολικών πάρκων. Εν τούτοις τα νησιά δεν περιλαμβάνονται στις περιοχές αιολικής προτεραιότητας. Προτάθηκε η ένταξή τους στις περιοχές αιολικής προτεραιότητας και στη συνέχεια η ενεργειακή διασύνδεση των νησιών με την ηπειρωτική Ελλάδα. Η πολιτική αυτή εκτιμήθηκε ότι έχει ευρύτερη στρατηγική σημασία για τη χώρα.

2. Συζητήθηκε ευρέως το ισχύον νομικό πλαίσιο για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών μονάδων στις κατοικίες, σε μικρή δηλαδή κλίμακα οικιακής οικονομίας, το οποίο είναι ιδιαίτερα δαπανηρό και αποτρεπτικό για τον ενδιαφερόμε-

νο πολίτη. Το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης τόνισε την ανάγκη άμεσης τροποποίησης του αναχρονιστικού νομοθετικού πλαισίου, ώστε να διευκολυνθεί ο ιδιώτης να χρησιμοποιήσει την ηλιακή ενέργεια για κάλυψη των προσωπικών του αναγκών. Μια τέτοια ρύθμιση, συνοδευόμενη από σχετική επιδότηση, όπως ισχύει σε άλλες μεσογειακές χώρες, θα ελαφρύνει οικονομικά τον έλληνα πολίτη και θα αποτελέσει ισχυρό κίνητρο για την υλοποίηση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Η ενσωμάτωση των ανωτέρω προτάσεων στο τελικό κείμενο της ΚΥΑ θα συμβάλλει όχι μόνο στην υλοποίηση των ευρωπαϊκών στόχων, αλλά και στον επίκαιρο αναπροσανατολισμό της εθνικής ενεργειακής πολιτικής.

21. www.rae.gr.

